

HE elintarvikelaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 3/2021 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta 12.2.2021

Taustaa

- ❑ elintarvikelaki (23/2006) ei ole vanha, mutta maailma muuttunut ja lakia muutettu yli 20 kertaa
- ❑ MMM asetti 4/2016 hankkeen elintarvikelain uudistamiseksi
- ❑ HE 262/2018 eduskuntaan 29.11.2018: <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+262/2018>
 - suunniteltu voimaantulo oli 1.1.2021 samaan aikaan maakuntauudistuksen kanssa
- ❑ elintarvikelain lisäksi oli tarkoitus uudistaa kansalliset elintarvikehygienia-asetukset – tiivistettynä kolmeen asetukseen
 - MMMa elintarvikehygieniasta
 - MMMa elintarvikevalvonnasta
 - MMMa zoonooseista
- ❑ maakuntauudistus 2021 ei toteutunut → elintarvikelain kokonaisuudistusta koskeva HE raukesi
 - Elintarvikelain uudistuksessa valvonta oli sidottu maakuntaorganisaatioon → ei voitu saattaa voimaan ilman maakuntia

Elintarvikelain (23/2006) muutos

- ennen uutta kokonaisuudistusta muutettiin voimassa olevaa elintarvikelakia
 - elintarvikeketjun virallista valvontaa koskevan asetuksen (EU) 2017/625 voimaantulon (14.12.2019) edellyttämät muutokset
 - kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) muutoksesta johtuva muutostarve
 - torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä siirtyi Ruokavirastosta Tukesiin
 - toteutettiin tiettyjä kokonaisuudistukseen sisältyneitä muutoksia
- HE elintarvikelain, kasvinsuojeluaineista annetun lain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta (HE 36/2019) eduskuntaan 7.10.2019
 - **laki elintarvikelain muuttamisesta 1397/2019**
 - voimaan 1.1.2020
 - velvoitteidenhoitoselvitys (16 a §) – alettiin soveltaa 1.6.2020

Kariutuneeseen elintarvikelain kokonaisuudistukseen sisältyneet **ehdotukset, jotka toteutettiin elintarvikelain muutoksella (1397/2019)**

- ☐ toimijoiden luotettavuuden selvittäminen (velvotteidenhoitoselvitys)
- ☐ erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei vaadita
- ☐ hygieniapassin voi saada ainoastaan osallistumalla hygieniapassitestiin
- ☐ ensisaapumisvalvonta (eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta) osaksi kuntien tekemää suunnitelmallista valvontaa
- ☐ tarkastuksen tekeminen kotirauhan piirissä
- ☐ tunnistautumaton näytteenotto
- ☐ viranomaisen tiedonsaantioikeus ja oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle
- ☐ elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät
- ☐ alkutuotantopaikan ja huoneiston hyväksymisen peruuttaminen ja toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen ilmoitetussa alkutuotantopaikassa tai elintarvikehuoneistossa
- ☐ internetsivuston sulkeminen
- ☐ rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

- ❑ elintarvikelain kokonaisuudistuksen tavoitteet ja kehityskohteet edelleen ajankohtaisia ja tarpeellisia
 - lain käytettävyyden parantaminen, todellinen siirtyminen ”EU-aikaan”
- ❑ kokonaisuudistuksen valmistelu aloitettiin alkuvuodesta 2020 uudelleen 2019 hallitusohjelman linjausten pohjalta
 - *toteutetaan elintarvikelain kokonaisuudistus (3.4.2.2)*
 - *selvitetään ympäristöterveydenhuollon järjestäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta (3.6.1)*
 - sote-ministeriryhmä linjasi helmikuussa 2020, että ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei tässä vaiheessa sisällytetä maakuntien tehtäviin
- ❑ rauennut kokonaisuudistus toimi hyvänä pohjana uuden lain valmistelulle
- ❑ lausunnolla 29.5.-10.7.2020
 - HE 3/2021 vp eduskuntaan helmikuussa 2021
 - voimaan **21.4.2021**

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Tavoitteet

- ❑ tarkastellaan lakia kokonaisuutena
 - arvioidaan myös elintarvikelain nojalla annetut kansalliset hygienia-asetukset, joita olisi jatkossa kolme
- parannetaan lain käytettävyyden
- selkeytetään suhdetta EU-lainsäädäntöön
 - terminologiaa yhtenäistetään EU-lainsäädännön kanssa

Elintarvikelain tarkoitus ja soveltamisala

- ❑ lain tarkoitus ja soveltamisala ennallaan
 - olennaista löytää tasapaino: elintarviketurvallisuus ja elintarvikealan toimintaedellytykset
- ❑ valvonnan periaatteet - valvonnan vaikuttavuus
 - valvonnan kohdentaminen – panostetaan valvonnassa sinne, missä ongelmia

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Toimijoille vapautta ja vastuuta

- ❑ EU:n elintarvikelainsäädäntöön kirjatun periaatteen täysimääräinen soveltaminen
 - elintarvikealan toimija vastaa kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa elintarvikkeiden turvallisuudesta ja siitä, että elintarviketoiminta täyttää elintarvikemääräysten vaatimukset
- ❑ EP ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 (virallinen valvonta) art. 9.1(d)
 - toimivaltaisten viranomaisten on suoritettava virallista *valvontaa* kaikkien toimijoiden osalta säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä ottaen huomioon ... *toimijoiden* tai niiden pyynnöstä jonkin kolmannen osapuolen 1.2 art. tarkoitettujen sääntöjen noudattamisen varmistamiseksi suorittaman oman valvonnan luotettavuus ja tulokset, ml. yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät tapauksen mukaan
- ❑ riskiperusteisuus
 - valvonnan yhdenmukainen tavoite = elintarviketurvallisuus → tavoitteet voidaan saavuttaa erilaisilla keinoilla
 - valvonnan kohdentaminen sinne, missä eniten tarvetta
 - valvonnan fokus huoneiston valvonnasta → toiminnan valvontaan

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Valvonnan fokus toimintaan

Valvontakohde

- ❑ toimija, joka harjoittaa tai on perusteltua syytä epäillä harjoittavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa **ja fyysinen tai virtuaalinen tila**, jossa harjoitetaan tai on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja, **sekä toimijan** mainitussa tilassa harjoittama toiminta
- ❑ valvontakohde voi olla perinteisen alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston lisäksi esimerkiksi
 - maahantuojan varasto tai jakelukeskus
 - keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka merkityksellisiä esim. sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia
 - elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittava elintarvikealan toimijan toimipaikka

Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

- ❑ valvontaviranomaisella oikeus tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin ja elintarviketietoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat sekä tilat, joita valvontaviranomainen perustellusta syystä epäilee käytettävän valvontakohteen elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnassa

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

- ❑ toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan **300 – 5 000 € suuruinen elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun**, jos toimija:
 - harjoittaa alkutuotantoa, elintarviketoimintaa tai kontaktimateriaalitoimintaa sellaisessa toimipaikassa, jota ei ole hyväksytty tai rekisteröity lain edellyttämällä tavalla
 - valmistaa, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa tai toimittaa elintarviketta tai valmistaa tai tuo maahan elintarvikekontaktimateriaalia, joka ei täytä lain 5 §:n vaatimuksia;
 - harjoittaa elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien markkinointia elintarvikemääräysten vastaisella tavalla;
 - ei noudata laissa säädettyä velvollisuutta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa; vaatimusta jäljitettävyydestä; vaatimusta omavalvonnasta; vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai zoonooseja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta; tai
 - ei noudata laboratoriolle tai siellä harjoitettavalle toiminnalle säädettyjä vaatimuksia
- **lainsäädännön rikkomisen toteen näyttäminen yleensä yksinkertaista, ei edellytä tutkinnallisia toimia**
- ❑ seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus
 - lievennyksiä maksuun, jos kohtuullista ottaen huomioon laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet
- **ennaltaehkäistään säännösten vastaista toimintaa ja voidaan nopeasti estää sen jatkamista**

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Riskiperusteisuutta tuetaan maksujärjestelmän muutoksilla

Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

- ❑ suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat valvontakohteet
- ❑ kalenterivuoden alussa perittävä valvonnan perusmaksu **150 €**
- ❑ suunnitelmalliseen valvontaan sisältyvä näytteenotto sisältyy valvonnan perusmaksuun

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Riskiperusteisuutta tuetaan maksujärjestelmän muutoksilla

Perusmaksun ulkopuolelle jäävät

- ❑ rekisteröidyt alkutuotannon toimijat, kyläkaupat, yleishyödylliset yhteisöt
 - ❑ toimijat, jotka harjoittavat pienimuotoista toimintaa EU-lainsäädännön nojalla annettujen kansallisen säännösten mukaisesti
 - ❑ pienimuotoinen elintarvikealan toiminta, jossa vuotuinen liikevaihto alle 15.000 € ja toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä → toimijan ei katsota kuuluvat suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin → valvonnan perusmaksua ei peritä
-
- elintarvikevalvonnan valvontamaksujen kehitetään siten, että maksuilla saataisiin katettua nykyistä paremmin valvonnan ylläpidosta ja toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia
 - **elintarvikevalvonnan valmentavan roolin vahvistaminen ja nykyistä monimuotoisemman viranomaistyön mahdollistaminen**

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Riskiperusteisuutta tuetaan maksujärjestelmän muutoksilla

- ❑ vuosimaksun lisäksi kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen **suoriteperusteisen maksun**
 - elintarviketoiminnan rekisteröinti, alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksyminen, kontaktimateriaalitoimijan ilmoitus
 - valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset (pl. alkutuotanto) ja näytteiden tutkiminen
 - uusintatarkastukset: Oiva, kehotuksen noudattaminen, pakkokeinojen noudattaminen
 - vientivalvonta, vientitodistukset
- ❑ vuosimaksun sijasta
 - taksan mukainen maksu alkutuotantopaikalla tehtävästä *ante mortem* -tarkastuksesta
 - Lapin AVI: maksuasetuksen mukainen maksu elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa sekä poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla

Elintarvikelain kokonaisuudistus - II

Riskiperusteisuutta tuetaan maksujärjestelmän muutoksilla

- ❑ elintarvikevalvonnan kustannukset kunnissa (arvio) **25-30 milj. € / vuosi**
- ❑ maksukertymä 2017 (arvio) **4,9 milj. €**
 - kattavuus **12-14 %** kustannuksista
- ❑ maksujärjestelmän muutoksella pyritään lähemmäs kustannusvastaavuutta
 - kertymän nosto 2022 (arvio) **12,5 milj. €**
 - kattaa **40-50 %** kustannuksista

Kansallisten elintarvikehygienian ja elintarvikeväälitteisiä zoonooseja koskevien asetusten uudistus 2021

Tausta ja tavoitteet

- elintarvikelakien ja eläintautilain kokonaisuudistukset
 - EU:n eläinterveyssäännösten soveltaminen 21.4.2021 -
- tavoitteena selkeyttää lainsäädäntöä kokoamalla lukuisten asetusten sisältö kolmeen asetukseen ja vähentämällä sääntelyn määrää
 - täydennetään EU-lainsäädäntöä
 - säädetään ”pakollisista” asioista kuten EU-lainsäädännön mahdollistamista kansallisista säännöistä ja poikkeuksista sekä saaduista mukautuksista
 - säilytetään tarpeelliset kansalliset säännökset
 - vähennetään minimiin viittaukset EU-lainsäädäntöön
 - käytetään EU-terminologiaa

Kansallisten asetusten uudistus 2021

Uudet asetukset

❑ **MMMa elintarvikevalvonnasta**

❑ **MMMa elintarvikehygieniasta**

❑ **MMMa zoonooseista**

❑ VNa eläinperäisten elintarvikkeiden viranomaisvalvontaa tekevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista

❑ MMMa eräiden maa- ja metsätalousministeriön asetusten kumoamisesta ja VNa VNa 1258/2011 kumoamisesta

➤ asetusehdotukset lausunnolla 13.11.2020–10.1.2021

➤ voimaan samanaikaisesti uuden elintarvikelain ja uuden eläintautilain kanssa

Lisätietoja:

sebastian.hiela@mmm.fi

anne.haikonen@mmm.fi

hannu.miettinen@mmm.fi